

Educar per a la transformació de conflictes des de l'esport escolar. L'experiència de la FEEB

Andrés Barrientos i Marina Caireta

"L'esport té el poder de canviar el món. Té el poder d'inspirar i d'unir la gent com poques coses el tenen. Els parla als joves en un llenguatge que ells entenen. L'esport pot crear esperança on algun cop hi va haver només desesperança. És més poderós que el govern per trencar barreres racials"

"L'educació és l'arma més poderosa que pots utilitzar per canviar el món. És el gran motor de desenvolupament personal. És a través de l'educació com la filla d'un pagès pot convertir-se en metge, el fill d'un miner pot convertir-se en el cap de la mina"

Nelson Mandela

Aquest article s'emmarca en el context del projecte "Barcelona Conviu. Capacitació per a la pau i la transformació de conflictes" dirigit a investigar camins per aprofundir en el desenvolupament de la cultura de pau i la transformació de conflictes en entorns urbans sense violència armada. Aquest és el cas de Barcelona. El document té per objectiu reflexionar sobre l'ús de l'esport extraescolar sistematitzat com una eina útil en la prevenció de violències urbanes, així com en la creació de cultures de pau i de capacitats per a la transformació de conflictes.

El projecte "Barcelona Conviu", impulsat amb el suport de l'Ajuntament de Barcelona -seguint el plantejament de l'Escola de Cultura de Pau (ECP)¹- parteix del criteri que per avançar en una cultura de pau cal capacitar les persones multiplicadores i responsables d'atendre la comunitat. És evident que el col·lectiu educatiu és clau per a això. En una de les seves accions el projecte col·labora amb la Fundació per l'Educació i l'Esport de Barcelona (FEEB).

La FEEB, membre del *Consell Esportiu Escolar* de la ciutat, desenvolupa la tasca d'oferir espais d'educació no formal a través de l'esport en barris amb alts percentatges de població vulnerable.

Les escoles en què treballa la FEEB són escoles situades en barris amb població en risc d'exclusió social, on les AMPA (Associacions de Mares i Pares, habituals gestores de les activitats extraescolars) són molt limitades o no existeixen. Aquest fet condiciona l'organització de l'esport extraescolar i justifica la tasca de la FEEB. En un context de pobresa i d'àmplia diversitat cultural, ètnica i religiosa, es procura que els nens/es i joves oblidin les seves diferències i trobin en l'esport un interès comú.

¹ La Escola de Cultura de Pau de la Universidad Autónoma de Barcelona es la impulsora del proyecto "Barcelona Conviu" (<http://escolapau.uab.cat>)

El gran avantatge de l'esport és que per a una part important de l'alumnat és una de les activitats més divertides i motivadores dins del paradigma educatiu en què viuen. Els nens i nenes i els joves van a gust a fer esport. L'esport ofereix diversió, relacions socials, integració en un grup i la possibilitat de descobrir fortaleses des d'on reparar danys i així reconstruir habilitats socials per a la convivència. La proposta és començar a educar per a la transformació de conflictes des del que els agrada (l'esport) perquè puguin transferir-ho a altres aspectes de les seves vides, en benefici seu, de la família i de la comunitat present i futura.

A les classes esportives succeeixen moltes coses: es juga, es parla, es guanya, i també es discuteix, es competeix i es perd. Això representa disposar de moltes oportunitats propícies per a l'ensenyament de valors, ja que la presa de decisions de caràcter ètic és constant i els joves han de decantar-se en pocs segons i sota un fort estrès entre dos camins: el valor o l'anti-valor, dir la veritat o mentir, reconèixer un error o posar una excusa, en definitiva, entre guanyar amb trampa o perdre honestament. Els conflictes es presenten inexorablement en una activitat tan rica com intensa.

La proposta de la FEEB pretén combinar un ensenyament esportiu de qualitat amb un ensenyament en valors, que aprofiti els conflictes per transformar-los en eines generadores de convivència pacífica. Com que hi ha el doble d'entrenaments que de partits, és precisament aquí, a l'hora de practicar i de jugar en els entrenaments, on sorgeixen conflictes que entorpeixen la dinàmica de la classe, provocant moltes vegades la seva interrupció. Apareixen comportaments per cridar l'atenció, es trenquen regles, solen haver-hi protestes, queixes, crítiques i provocacions entre companys, que tensen l'ambient. És a dir que, si no existeix una intenció proactiva per la pau, la gestió violenta dels conflictes que apareixen entre l'alumnat paralitza amb freqüència el procés d'ensenyament-aprenentatge.

El context de vulnerabilitat en què es desenvolupa l'experiència condiona l'existència d'altres variables pro-socials necessàries per crear comunitat educativa. Sense gaires referències positives, els nens/es i adolescents solen presentar reaccions desproporcionades mentre juguen, demostrant un baix nivell de tolerància a la frustració i buscant a través de l'èxit esportiu reconstruir l'autoestima perduda. En no aconseguir guanyar sempre, mostren sovint comportaments antisocials i de manca d'auto-control. En general els costa acceptar que fracassar és la norma i no l'excepció, interrompent el procés d'aprendre a través de l'error i la repetició.

La repetició de conflictes paralitzants ens ha fet reflexionar sobre com l'esport, tot i amb la seva millor intenció, dóna visibilitat al dany psicològic que els estats de manca generen. *"Acostuma a ser en els entorns més vulnerables on es posen de manifest problemàtiques que estan latents i que s'expressen en el territori"*². L'esport no és sempre culpable dels conflictes que hi exploten, sinó més aviat l'escenari on millor es poden observar les dificultats que hi ha en els contextos vulnerables per relacionar-se pacíficament.

² Ariadna Salvà.

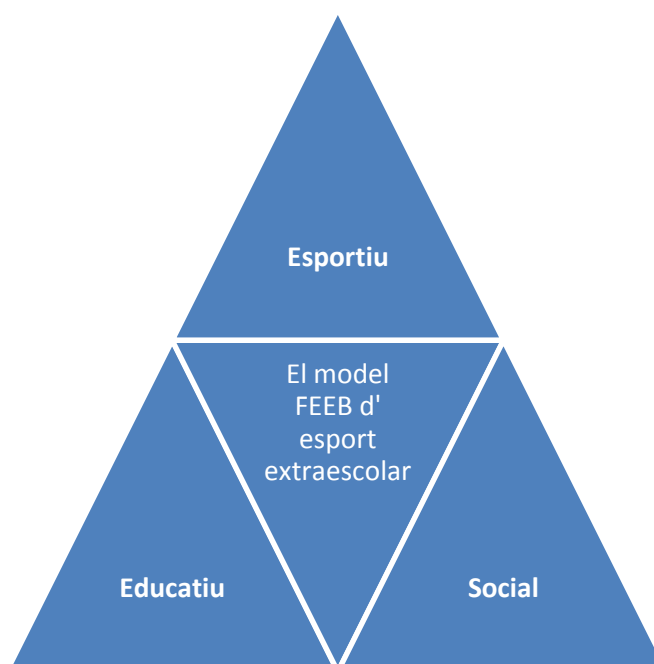
En aquest article desenvolupem algunes conclusions de les moltes experiències d'educació per a la convivència des de l'esport obtingudes en el terreny i expliquem com, a través d'un model esportiu propi, l'esport i l'entrenador/a ajuden a pacificar contextos alterats oferint una alternativa diferent de la que molts joves tenien com a referència, gràcies a eines com l'educació per a la pau i l'assumpció de la pròpia responsabilitat.

Tres són les preguntes que ens formulem per estructurar la reflexió:

- 1- Com ha de ser l'esport per influir en el poc temps que permeten les sessions d'una hora?
- 2- Quines capacitats ha de tenir la persona que hi ha darrere del docent?
- 3- De quines eines disposen l'esport i l'entrenador/a?

Com ha de ser l'esport per influir en el poc temps que permeten les sessions d'una hora?

En la nostra experiència, l'esport ha de ser tridimensional i predominantment cooperatiu. Per tridimensional entenem **esportiu, educatiu i social**.

En l'**esportiu** estem convençuts que l'esport extraescolar també necessita d'una bona didàctica, és a dir, la que genera una estructura que garanteixi implicació, diversió i aprenentatge.

En l'**educatiu** l'esport és el mitjà i no un fi en si mateix. El fi és aconseguir els objectius educatius de desenvolupament positiu i habilitats socials per a la convivència.

En el **social** aquesta proposta, on tots/es són acceptats/es indiferentment del seu talent i condició, pot ser l'única o l'última possibilitat perquè un sector important de la societat accedeixi a una pràctica esportiva inclusiva i de certa qualitat. Més enllà hi ha els clubs federats amb les seves diferents polítiques, filtres i condicions, sovint excloents i orientades a competir per guanyar només amb els millors.

En el nostre cas, a més de l'enfocament tridimensional, ha resultat sorprenentment eficaç dotar els exercicis de l'entrenament d'un enfocament cooperatiu. Això ha estat possible gràcies a una formació concreta al professorat. La cooperació resulta especialment útil al principi de la vida dels grups, per cohesionar, però també com a enfocament estable per contenir les tensions al llarg de la temporada.

En contextos vulnerables com els que estem, la competició constant exacerba les diferències separant guanyadors de perdedors, consolidant models violents de relació i convertint freqüentment la classe en un camp de batalla on dirimir les tensions acumulades durant el dia.

Quan la proposta és només competitiva, el natural desig de guanyar dificulta l'aparició d'altres conductes pro-socials d'acord amb l'objectiu d'educar en valors per a la convivència.

No és que no es competeixi mai ni que la competició no tingui valor formatiu per a la FEED, sinó més aviat que, complementant-la amb l'enfocament cooperatiu, hem comprovat que es redueix l'estrès i fins i tot es competeix millor, ja que cooperar ajuda a canviar estructures i a promoure actituds *noviolentes*. Tot això eleva el benestar i el rendiment d'un grup perquè cooperar beneficia a tots i fa sortir el millor de cadascú, reduint els conflictes i ajudant a resoldre'ls en els seus inicis abans que arribin a nivell de crisi. Cooperar genera inclusió, i quan una persona se sent tinguda en compte respon.

Quines capacitats ha de tenir la persona que hi ha darrere del professor?

Quant a la segona pregunta, de com ha de ser la persona que sosté el professor/a, és important que s'adoni que és un adult de referència a més d'un entrenador/a. És a dir que estarà constantment observat i imitat i d'ell depèn el tipus d'empremta que pot deixar.

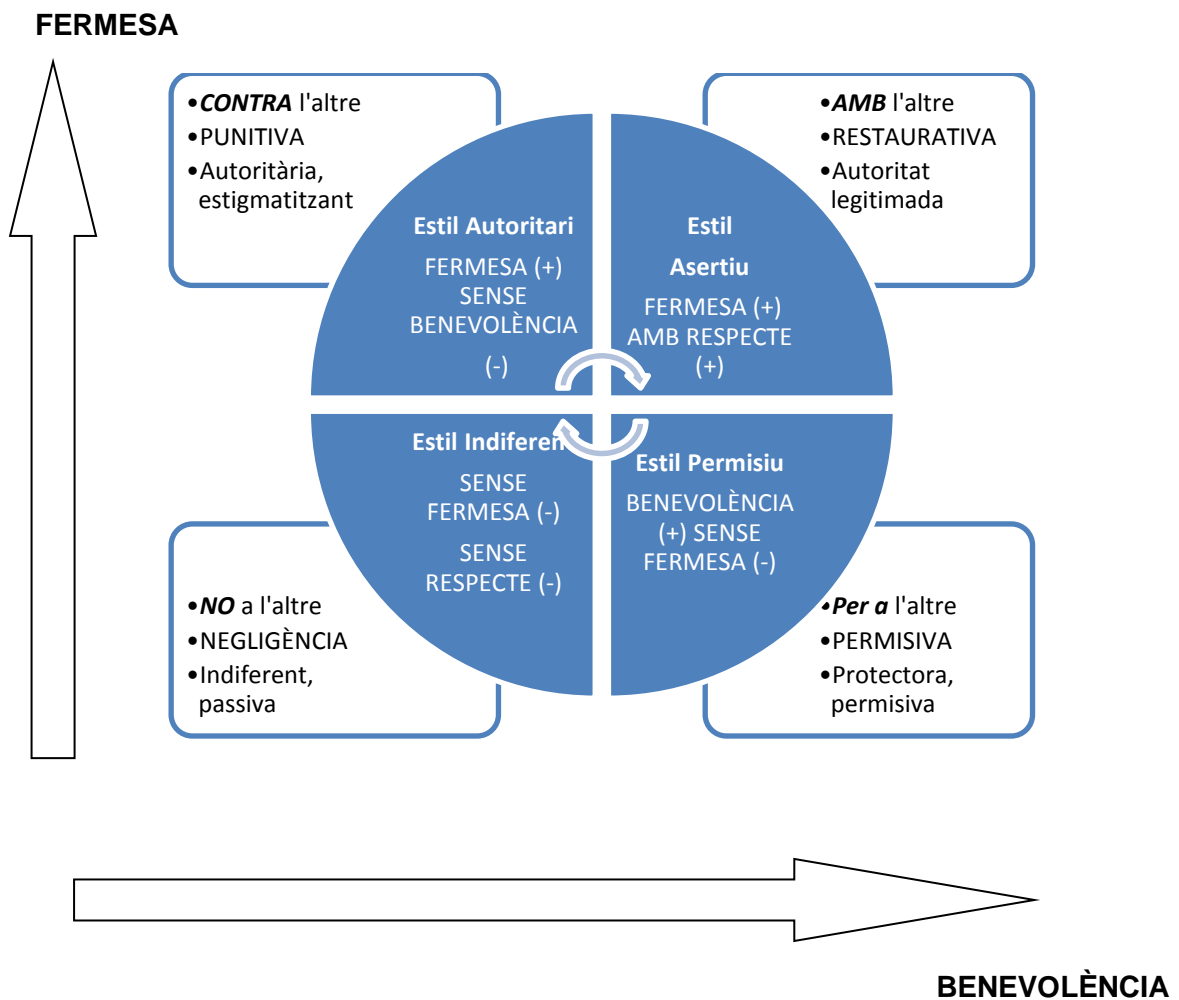
Ser un adult de referència no té a veure amb ser major d'edat o no. Tenir una determinada edat, una experiència acumulada i fins i tot titulacions, no garanteix la primera qualitat primordial per a un referent: ser un model de respecte. En una situació general de desorientació entre el nostre col·lectiu i de manca de referències positives, trobem absolutament fonamental que l'adult sigui un model a partir del qual poder generar un vincle respectuós i exigent amb cadascun dels seus alumnes. Des d'aquest vincle es potencia la creació conjunta d'un ambient pacífic que genera co-responsabilitat. Ja no és només qüestió de l'entrenador/a.

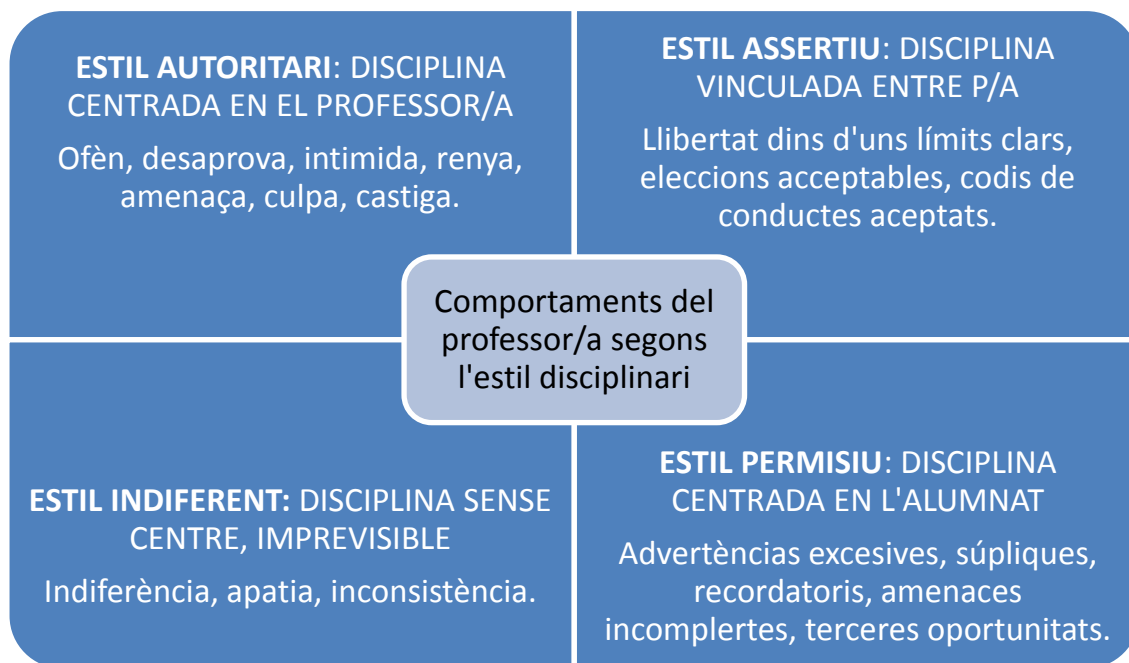
A més, s'espera de l'adult que exerceixi aquest respecte amb coherència, és a dir, que tingui bones maneres, un ús exquisit del llenguatge, que sàpiga donar veu, fer preguntes,

escoltar, a més de ser puntual, estar ben presentat i planificar els entrenaments. Aquesta persona ha de creure profundament en el valor de la *noviolència* i implementar-la amb el seu exemple, demostrant una confiança il·limitada en el diàleg i una paciència infinita.

És molt important entendre que un enfocament *noviolent* inclou la fermesa en equilibri amb la benevolència. Això permetrà evitar castigar per sistema o derivar en una impunitat constant i sense conseqüències

MATRIU D'ESTILS DISCIPLINARIS

Tot això suposa ser una persona amb un desenvolupament constant en eines per abordar el conflicte i relacionar-se de forma *noviolenta*, repte personal similar al d'educar.

Ser un castigador/a no té mèrit, no ofereix una alternativa de canvi sinó que perpetua un model de violència heretat i poc efectiu. Però la impunitat que permeti un adult que no marca límits tampoc serveix. L'important és crear amb l'alumnat un marc normatiu que justifiqui l'ús de la disciplina amb els que se situen fora, i ho faci des d'una autoritat i una actitud democràtica. Un marc que també inclogui el professor/a de manera que sigui a través de l'exemple com es legítimi per exigir compliment. Un cop creat aquest marc normatiu i consensuats els límits, són les preguntes fetes amb afecte i habilitat les que provoquen reflexió, presa de consciència, integració de nous aprenentatges i transformació d'actituds i comportaments. Per experiència pròpia moltes persones adultes sabem que si els sermons i els càstigs funcionessin el món seria un lloc molt millor.

En definitiva, l'adult de referència pot ser l'entrenador/a esportiu, si es desenvolupa personalment, pren consciència que a més d'entrenador/a és educador/a i genera un sistema intel·ligent de disciplina respectuós amb les persones i contundent amb els problemes.

Quines eines necessita l'adult de referència per educar mitjançant l'esport?

A més de tenir molt clar l'enfocament esportiu tridimensional-cooperatiu i el desenvolupament personal com a educador/a, calen en el dia a dia unes eines que possibilitin que els entrenaments es transformin en veritables experiències educatives. Només canviant la pràctica aconseguirem resultats diferents.

En la nostra experiència hem aplicat tres eines amb èxit: El PRPS (Programa de Responsabilitat Personal i Social), l'educació per a la pau conflictual a través de l'escala de *provenció* i les pràctiques restauratives.

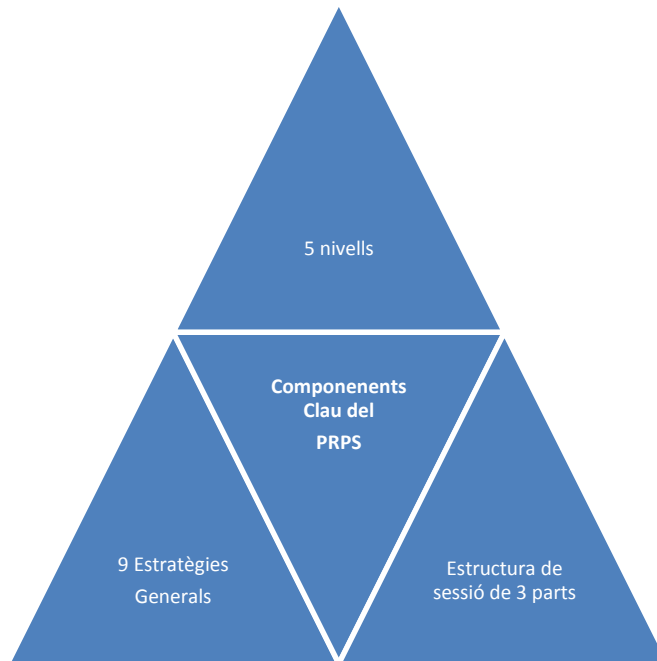
1. El Programa de Responsabilitat Personal i Social (PRPS)

El PRPS (Hellison, Chicago, 1975) és un programa ideat per aconseguir el desenvolupament positiu dels participants a través de l'esport.

El PRPS recolza en 4 pilars metodològics:

PILARS METODOLÒGICS DEL PRPS			
Relació Professor/a – Alumne/a , basada en l'horitzontalitat i la confiança	Integració , durant la classe y a través de les activitats	Progressiva Autonomia , de l'alumnat en accions de responsabilitat	Transferència , de la classe a altres contextos de la vida.

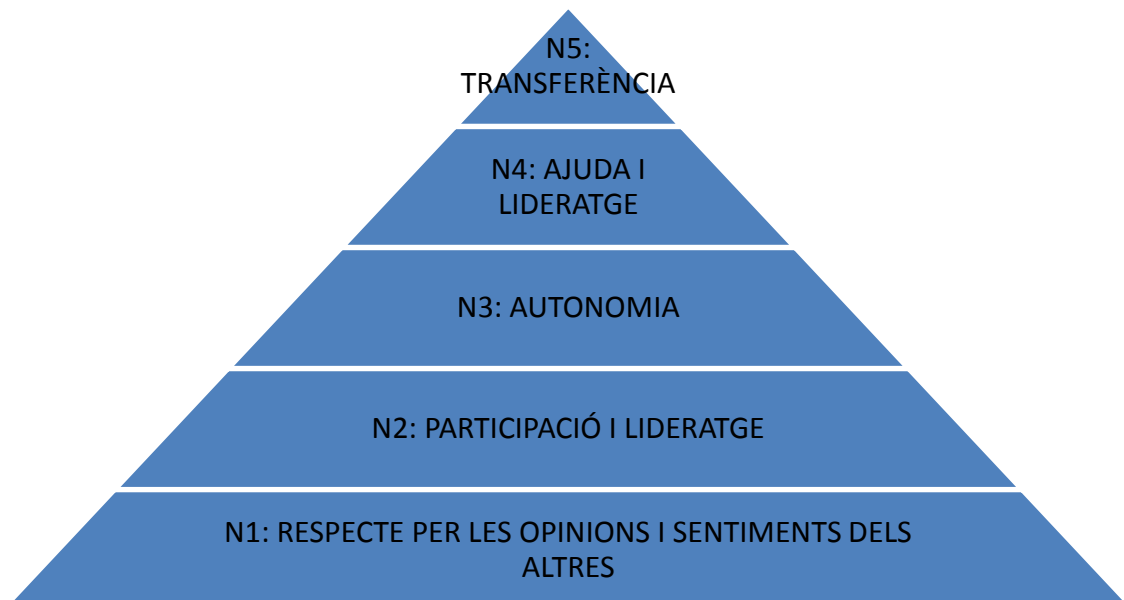
Aquests pilars es desenvolupen en la pràctica a través de tres components clau: 5 **nivells**, 9 **estratègies generals** i una **estructura de sessió** de tres parts.

1.1. Component clau nº 1: NIVELLS DE RESPONSABILITAT

Al PRPS s'estructura l'aprenentatge de la responsabilitat a través de 5 nivells. El programa atén la responsabilitat social en els nivells 1 i 4 i la responsabilitat personal en els nivells 2 i 3.

La filosofia del programa és "a poc a poc" (on "menys és més") i s'admeten avenços i retrocessos en funció del que cada grup necessita al llarg del seu cicle vital.

El nivell 1 és el de **Respecte per les Opinions i Sentiments dels altres**. Aquest busca crear un ambient segur on tothom pugui expressar les seves opinions i sentiments sense por de ser burlat o intimidat.

El nivell 2, de **Participació i Esforç**, proposa la participació de tot l'alumnat en totes les activitats i no només en les que els agradin, amb tots els companys/es i no només amb els seus amics/es.

El nivell 3 és el d'**Autonomia**. Aquí s'espera que cada noi/a sigui capaç de treballar sol sense la presència constant del professor/a, proposant-se les seves pròpies metes i avaluant-les amb honestedat.

El nivell 4 és el d'**Ajuda i Lideratge**. Aquest desenvolupa la capacitat d'oferir ajuda a qui ho necessita sense esperar res a canvi, liderar el seu propi comportament i els altres.

El nivell 5 és el de **Transferència**. Integra els quatre nivells anteriors i busca la seva aplicació fora del context on van ser apresos. També busca que els joves es converteixin en models de comportament per a la seva comunitat.

1.2. Component clau nº 2: ESTRATÈGIES METODOLÒGIQUES GENERALS

Les estratègies metodològiques generals són les eines didàctiques que donen fiabilitat al programa, aquestes són transversals a tots els nivells. En totes les classes, estigui el grup en el nivell que estigui, el docent ha d'intentar aplicar-les de manera conscient i voluntària.

Aquestes consisteixen a:

- 1- **Ser un model de respecte:** Saludar a cada u, crear vincle, fer servir un llenguatge respectuós, ser puntual, tenir presència, etc.
- 2- **Assignar tasques:** Distribuir entre el grup les tasques que pugui assumir, com passar llista, repartir petos, pilotes, etc.). S'aprèn a ser responsable assumint responsabilitats, cada persona al seu nivell.
- 3- **Generar expectatives:** Fer explícit a cada nen/a i al grup el que se n'espera.
- 4- **Fomentar interacció social positiva:** Consisteix a donar al grup petits espais de temps perquè es reuneixin i parlin sense la presència del professor/a. És una excel·lent oportunitat de resoldre problemes, crear normes internes, arribar a pactes per corregir, mantenir o millorar el funcionament del grup durant la classe.
- 5- **Donar opcions de lideratge:** L'entrenador/a permet a l'alumnat que lideri alguns moments o espais de la classe, per exemple: l'entrada en calor, que hi hagi un alumne/a mediador/a o un alumne/a àrbitre.
- 6- **Donar oportunitats d'èxit:** Presentar activitats que tot el grup pugui realitzar. Elogiar no només el que guanya sinó també el que ho fa bé, encara que no guanyi, i els que s'esforcen, encara que no ho facin bé ni guanyin.
- 7- **Donar veu i elecció:** Moments puntuals perquè el grup decideixi com vol continuar, amb quines regles, etc. És a través de preguntes que podem escoltar l'altre. Aquí és important saber escoltar i atendre les seves peticions, fins i tot rectificat la idea inicial del professor/a.
- 8- **Participar en l'avaluació:** L'entrenador/a permet un paper actiu en l'avaluació. Cada nen/a s'avalua a si mateix, i al final de la sessió, avalua al grup i a l'entrenador/a a través de la tècnica del polze, que és molt fàcil i ràpida.
- 9- **Transferència:** L'entrenador/a proposa al grup que apliqui en les seves pròpies vides les habilitats socials apreses en la sessió.

1.3. Component clau nº 3: L'ESTRUCTURA DE LA SESSIÓ

No serveixen de res les bones intencions i els grans enunciats si no es canvia allò més petit: el dia a dia. Per això la sessió amb PRPS és diferent de la de l'esport i l'educació física tradicionals. En aquest quadre poden apreciar-se algunes de les diferències més significatives:

COMPARACIÓN DE ESTRUCTURAS DE SESIÓN

TRADICIONAL	CON PRPS
ENTRADA EN CALOR: <ul style="list-style-type: none">• Correr, fuerza, estiramientos. "Preparar el cuerpo"	TOMA DE CONCIENCIA: <ul style="list-style-type: none">-Saludo individual y círculo bienvenida-Pregunta transferencia.- Qué se hará, cómo se hará y lo que se espera de ellos de responsabilidad.
PARTE PRINCIPAL: <ul style="list-style-type: none">• Repetir ejercicios "sin perder tiempo" para reflexionar	RESPONSABILIDAD EN ACCIÓN: <ul style="list-style-type: none">- Desarrollo de la clase y aplicación de estrategias y preguntas de reflexión.
VUELTA A LA CALMA: <ul style="list-style-type: none">• Estiramientos.	ENCUENTRO DE GRUPO: <ul style="list-style-type: none">-Valoración Objetivos didácticos-Valoración Objetivos PRPS- Resolución de conflictos y creación de normas.-Autoevaluación y Transferencia.

Respecte a l'**estructura de sessió**, si bé el PRPS és similar a l'esport tradicional en relació amb l'estructura de tres parts, és lògic plantejar que a objectius diferents, continguts diferents dins de les mateixes parts. En l'esport competitiu i en l'educació física tradicional la sessió comença amb una preparació del cos per a l'exigència física, en la part principal es posa èmfasi en aquesta determinació corporal concreta i al final es torna a la calma per reparar el cos i preparar-lo per a la següent sessió.

En la sessió amb PRPS s'aprofita l'arribada dels nens/es per saludar-los i mostrar interès, a través de converses breus, amb els alumnes que més ho necessiten en funció de l'última sessió o del seu moment en particular. Aquests petits "moments" creen un vincle i són el veritable començament. Poc després, quan ja tot el grup està reunit al complet (en els extraescolars l'alumnat sol venir en tongades de diferents aules), l'inici consisteix en una reunió en cercle per donar la benvinguda, amb calma, equitat i contacte visual, per prendre consciència del nivell en què estem i quins objectius d'aquest nivell es buscaran en la sessió. També es repassen els objectius didàctics i l'organització de la classe. Aquest inici de sessió marca amb claredat la seva intenció i demostra de forma pràctica que no fa falta preparar "tant" el cos per aprendre habilitats personals i socials per a la vida.

Amb PRPS a la part principal se l'anomena "Responsabilitat en Acció", i és quan s'evidencien els valors treballats durant la classe a través d'activitats i preguntes breus realitzades al mateix moment. El gran potencial del programa es fa evident en la simultaneïtat entre acció i reflexió amb les preguntes que s'han fet (per exemple, per al nivell 1: com demostrem respecte jugant?, ho estem fent ara?, qui no se sent respectat?, què podem fer per respectar-nos més?, quines normes podem crear?)

A la final de la sessió es reflexiona i s'avalua conjuntament amb els nens/es. Cada participant s'avalua a si mateix, al grup i al professor/a, acabant amb un encàrrec de transferència, en

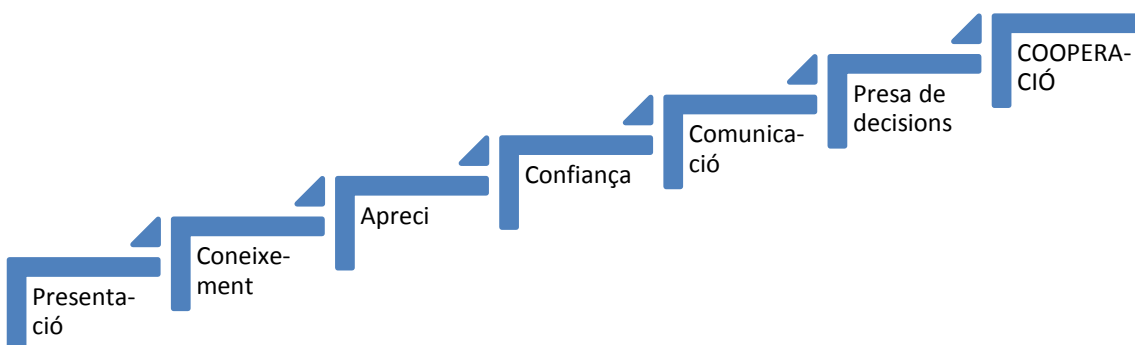
forma de repte o de pregunta, perquè s'apliquin fora de classe, en la seva vida quotidiana, el que s'hi ha après, ja que la transferència és constant en cada classe.

És a dir, es modifica la preparació al físic per la preparació per a la convivència a través de l'aprenentatge de la responsabilitat.

2. L'Educació per a la Pau: La provenció

L'altra eina utilitzada amb èxit és l'escala de *provenció*, que parteix dels plantejaments de John Burton³. Aquesta busca capacitar les persones en eines, habilitats i actituds per abordar els conflictes de forma *noviolenta* i eficaç per a totes les parts, tant a nivell individual com grupal i comunitari. Per aconseguir aquest objectiu es proposa utilitzar la creació i vivència del grup-comunitat com a eina didàctica.

La escala de *provenció* es configura en set graons organitzats de forma consecutiva: presentació, coneixement, estima, confiança, comunicació, presa de decisions i cooperació. En la realitat creixen i es combinen com una espiral sense fi influenciant-se uns als altres constantment.

El treball de la *provenció* es planteja des del primer moment de trobada d'un nou grup, no es deixa la creació de grup a l'atzar sinó que s'acompanya a partir d'uns criteris clau per facilitar la construcció de convivència pacífica. És per això que la **presentació** des del primer moment de vida del grup ja és un pas important. El trencar el gel i crear un clima distès, l'aprendre els nostres noms per sentir que en el grup es reconeixen unes persones a altres, són alguns d'exemples de presentació d'accions que és important no ometre.

Sovint els conflictes apareixen per desconeixement mutu o per coneixement etiquetat en base a estereotips que donen origen a prejudicis i confusions. Per això, el segon graó és el **coneixement** d'un mateix i de l'altre.

³ Analista de conflictes socials. Concepte traslladat a l'àmbit educatiu pel Seminari d'Educació per a la Pau de l'Associació Pro Drets Humans a inicis dels anys noranta.

A la base de la convivència pacífica hi ha el reconeixement cap a un mateix i cap als altres. Aquest esdevé una necessitat de totes les persones molt vinculades al conflicte, és per això que el tercer pas és l'**estima**. En aquest graó, a partir de jocs, dinàmiques, de la forma d'expressar-nos entre nosaltres, de la celebració d'assoliments i efemèrides personals i grupals, etc., treballem l'autoconcepte, l'afecte i l'apoderament personal i grupal, tenim cura d'uns i altres i cerquem la construcció d'una autoestima positiva necessària per poder abordar els propis conflictes constructivament.

Un altre aspecte important tant en la creació d'un grup com en l'abordatge del conflicte és la **confiança**, entesa com el sentiment que l'altra persona respondrà a les meves expectatives, que puc contar amb ella, que els pactes i normes es van a complir. Condició per superar els temors i angoixes que apareixen en el conflicte.

La **comunicació** és l'eina base de tota relació, i qualsevol grup veurà condicionada la seva convivència i gestió de conflictes per la qualitat de la seva comunicació. Cuidar la comunicació en un grup educatiu permet facilitar relacions personals càlides i positives, ajudant que els seus membres desenvolupin habilitats socials i evitin molts malentesos que fàcilment acabin en conflictes innecessaris.

En tot grup-comunitat s'ha d'anar **prenent decisions** constantment. Garantir que les decisions que afecten el grup responen a les necessitats de tots els seus membres serà un element clau per a la gestió i prevenció del conflicte. Capacitar el grup en metodologies i habilitats per fer-ho serà un element rellevant per a la convivència pacífica.

El darrer pas de la *provenció* és la **cooperació**, que integra tots els passos anteriors. La cooperació implica l'acció grupal organitzada amb la intenció d'aconseguir un objectiu comú. La convivència pacífica en l'àmbit educatiu hauria de ser un objectiu conscient per a totes les persones implicades. Si així es reconegués, caldria crear les condicions perquè la cooperació es doni, ja que no apareix de forma espontània. Aquestes condicions són bàsicament una estructura cooperativa i unes habilitats en les persones per cooperar, habilitats que s'eduquen a través de la pràctica.

En resum, generar una cultura de la cooperació és la base per construir una convivència pacífica.

3. Les pràctiques restauratives

Originades en treballs vinculats a serveis de justícia juvenil, les pràctiques restauratives es creen com a estratègies per abordar greus conflictes, sovint amb víctimes i perpetradors, amb criteris que superen el clàssic i naturalitzat càstig o la no millor impunitat. És a dir, es busca la reparació física i emocional del possible dany causat i la restauració de les relacions afectades pel conflicte.

De l'àmbit de la justícia es trasllada a l'àmbit educatiu. En aquest nou àmbit les pràctiques restauratives proposen dos objectius clars:

. Propiciar estratègies de creació de condicions favorables perquè quan aparegui el conflicte, es tinguin les capacitats personals i grupals per abordar-lo de forma restaurativa. Aquestes estratègies són totalment sinèrgiques amb les de la *provenció*.

. Ofereix metodologies eficaces per abordar situacions de conflicte greu dins l'espai educatiu i comunitari.

En situació de conflicte aquestes pràctiques proposen dues estratègies: l'ús de preguntes clau orientades des del present cap a l'anàlisi de què va passar i les propostes de futur

Preguntes Restauratives

- ☒ Què ha passat?
- ☒ Com estàs ara amb el que ha passat?
- ☒ Què vas pensar en aquell moment?
- ☒ Què t'agradaria que passés a partir d'ara?

I la realització de cercles restauratius, és a dir, ajuntar en cercle totes les parts afectades directament i indirectament pel conflicte per tal de donar-li una resposta compartida, consensuada i comunitària.

Conclusions

Les experiències i el diàleg entre els dos discursos recollits en aquest article ens porten a considerar les conclusions següents:

- **Integració pràctica de l'escala de provenció amb els nivells del PRPS.**

En la pràctica vinculem els primers 4 passos de l'escala de *provenció* (presentació, coneixement, afecte i confiança) dins de les activitats del nivell 1 de respecte, ja que intensifiquen els objectius de "creació d'un ambient pacífic de classe" en tant que afavoreix la cohesió del grup. Així mateix, la *provenció* en els seus últims 3 graons (comunicació, presa de decisions i cooperació) potencia l'estructura cooperativa perquè en el grup apareguin els comportaments d'ajuda i lideratge del nivell 4. Es podria dir llavors que el PRPS és la pauta que fem explícita als nens/es, i l'escala de *provenció*, aquells graons que incorporem de forma conscient però implícita per garantir la cohesió de grup i aprofundir en els objectius marcats pel PRPS

- **La bona didàctica com a millor preventiu.**

Per potenciar el desenvolupament positiu, el desenvolupament de la responsabilitat i reduir els conflictes és fonamental una bona didàctica. Nens/es avorrits, desinteressats i a més, sobreexcitats competitivament, són una font de conflictes permanents que ni el PRPS, ni l'escala de *provenció* poden solucionar ni evitar. Per tant, es tracta d'evitar aquestes situacions

i això es realitza amb una bona didàctica i una actitud adequada de l'educador/a. La integració del PRPS amb la *provenció* ens dona les eines per fer-ho si sabem aprofitar-les: nivells, estratègies i estructura de sessió amb els elements que garanteixen la cohesió de grups integrats (presentació, coneixement, estima, confiança, bona comunicació, presa de decisions i cooperació). Quan existeix un enfocament cooperatiu, activitats significatives, divertides i ben organitzades que impliquen tots els nens/es per igual, la conflictivitat baixa significativament i l'educador/a pot treballar amb més comoditat, ja que amb pau, diversió i acció tot s'aprèn millor i els objectius educatius es realitzen progressivament.

- **Integració de les preguntes restauratives. Integrar els conflictes com a oportunitat educativa:**

Una bona classe no és aquella on no apareix cap conflicte, sinó aquella on es pot sostenir i abordar com a oportunitat educativa. Quan el conflicte apareix és intel·ligent aprofitar-lo.

En la nostra experiència hem comprovat que tot i seguir escrupolosament els objectius del nivell 1 i l'escala de *provenció*, l'aparició de conflictes no s'extingeix completament, ja que aquests són inherents a les persones i a l'activitat esportiva en general. Recordem que el PRPS inclou la "resolució pacífica de conflictes" com a objectiu específic del nivell 1. Per això hem normalitzat l'aparició de conflictes i buscat eines per abordar-los: hem aplicat amb èxit les preguntes restauratives. Aquestes permeten, juntament amb els criteris propis del PRPS, solucionar els problemes al mateix temps que restaurar les relacions i així aprofitar els conflictes per créixer. D'aquesta manera, el conflicte passa a integrar-se com a part de la sessió, reconeixent-lo com una oportunitat educativa més i reduint també l'ansietat que provoca en el professor/a la seva aparició.

- **La importància de l'adult de referència:**

Un adult de referència que tingui clar en quin esport es troba i que sàpiga utilitzar les eines potentíssimes del PRPS, l'escala de *provenció* i les preguntes restauratives en interacció constant, transformarà la pràctica esportiva convertint-la en una experiència educativa intensa tant a nivell esportiu com, sobretot, a nivell d'habilitats socials per a la convivència pacífica i el desenvolupament infantil. Només ha d'agregar-li passió i posar l'"Ànima" en cada classe.

- **El potencial educatiu i social de l'esport extraescolar.**

Començàvem l'article reflexionant sobre com l'esport fora de l'horari lectiu podria ser una eina útil en la prevenció de violències urbanes, així com en la creació de cultures de pau i capacitats per a la transformació de conflictes.

En aquest moment tan delicat en la cohesió social de la ciutat, una concepció de l'esport extraescolar tridimensional, executat per adults de referència amb formació en les tres eines comentades, permetria a molts nens/es i joves amb carències emocionals i dificultats per vincular-se, integrar valors, aprendre eines per a la convivència pacífica, assumir la responsabilitat pròpia en tot el procés i millorar la seva qualitat de vida.

- **La rellevància de la capacitació dels i les educadores joves.**

Estem convençuts que la formació del monitoratge jove en les tres eines esmentades és clau per donar un lloc educatiu a l'esport extraescolar. "Tant pot l'home com sap" diu el refrany, que compartim plenament.

Finalment, compartim aquesta experiència amb l'esperança que l'article col·labori a la creació d'una nova concepció de la formació al professorat amb una mirada més educativa, completa i profunda de l'esport extraescolar. Aquesta nova concepció parteix d'assegurar la diversió a través d'una bona didàctica fins a l'aprofitament integral del potencial que l'esport pot tenir, fins i tot en un pati d'escola després de classe. Tots som comunitat educativa i estem segurs que l'educació no-formal pot educar de forma molt significativa a través del domini de les eines del PRPS, la *provenció* i les preguntes restauratives per a benefici de tota la comunitat i de les persones que ho practiquen.

D'aquesta forma l'esport seguirà sent, ara amb més sentit que mai, l'activitat divertida, educativa i cohesionadora que mai hauria d'haver deixat de ser.